

Ніна Бічуя.

«Шпага Славка Беркути»

Теми уроків

1. НІНА БІЧУЯ. «Шпага Славка Беркути».

Повість про школу й дорослішання, про роль батьків у вихованні дітей та їхньому дозвіллі

2. Особливості композиції твору. Проблема особистості в сучасному світі

3. Образи Славка Беркути, Юлька Ващука, Стефка Вуса та Лілі Теслюк. «Максимальне навантаження» як вияв моральності та відповідальності в житті

Мета:

ознайомити учнів з творчістю Ніни Бічуї, з її твором “Шпага Славки Беркути”; усвідомити проблематику твору, його сюжет і композицію, ідейно-художні особливості; розвивати навички виразного читання, творчу уяву, логічне мислення, увагу, спостережливість, уміння робити висновки; сприяти вихованню критичного ставлення до власних вчинків, дій.

Епіграф

Вулиця дихає, вулиця світиться —
розтулена долонями міста, по якій
можна прочитати життя...

(Із повісті)

Проблематика твору

- Особистість в сучасному світі;
- моральний вибір у житті;
- виховання в родині;
- взаємопідтримка і відповідальність;
- вплив оточення на виховання дитини;
- проблема дорослішання.

Проблеми

- честі, обману, вміння признатися в скоєному і брак сміливості чи боягузтво
- проблема дружби;
- активного захисту добра;
- совісті й сорому та ін.

«Шпага Славка Беркути» — це шкільна повість про непрості стосунки підлітків однокласників, пошук себе, дорослішання, розуміння людської природи.

У центрі подій непрості й мінливі стосунки трьох друзів — Юлька Ващука, самого Славка Беркути та юної артистки Лілі.

Беркута і Ващук були друзями, однак що швидше вони дорослішають, то зрозумілішим стає, що кожен іде своєю дорогою. Для Юлька, який ідеалізував батька, серйозним ударом стає розвінчання цього міфу. Каменем спотикання Славка є його гордість і честолюбство. Стосунки двох хлопців — це цілий палімпсест, де крізь взаємні образи й конфлікти проглядають особисті комплекси, травми дорослішання й стосунків у родині. Кожен із персонажів шукає себе, але не кожен знаходить.

В образі Славка Беркути передано риси борця, готового долати життєві труднощі, свої недоліки й слабкості, розвиватися й рухатися далі. Фехтування — улюблений спорт юнака — можна вважати символічним зліпком цих рис характеру.

Шлях Юлька заплутаний і непевний, йому бракує чесності й справедливості, сили й благородства духу.

Обидва характери схожі на дві сторони медалі людської природи.

Чому повість має таку назву?

Назва твору дуже символічна, як двобій на шпагах тренованого Славка та неспортивного Юлька. Цей двобій — втілення величезного непорозуміння між людьми. Як зброя може захистити або вбити, слово теж може зцілити та підтримати або зганьбити та знищити. Саме людині вирішувати, як чинити, а тоді відповідати за свої вчинки перед собою й світом.

Чому повість має таку назву?

Зброя немає своєї волі, вона не несе відповідальності, у чиїх руках опиняється, і чи буде використана на добру чи на лиху справу. Зброя може захистити, а може вбити: так само і слово може зцілити і підтримати, а може зганьбити і знищити. І тільки людині вирішувати, як вчинити, а тоді відповідати за свої вчинки перед собою й світом.

Складання плану-схеми сюжету та композиції твору

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Зав'язка	„Про те, що сталось пізніше”	Холодним вечором у львівському дворі троє підлітків пили вино. Двоє втекли, а третій потрапив до дитячої кімнати міліції.

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Експозиція	<p>„Чотири портрети”</p> <p>„Юлько Ващук”</p> <p>„Лілі Теслюк”</p>	<p>Юлько любить малювати коней, а батьки змушують його грати на фортепіано, прагнуть „правильно” виховати сина.</p> <p>Дівчинка третій рік у колективі 7-Б класу. Знімалася в кіно, виступає в дитячих телепередачах, вчиться в балетній студії театру, навчає однокласників англійської.</p>

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Експозиція	„Стефко Вус”	У хлопчика немає мами. Його і сестричку Настку виховує баба Олена. Після її смерті дітей забрав до себе у Львів батько-пияк.
	„Славко Беркута”	У Славка хворі ноги, у 8-річному віці він 2 місяці пролежав у лікарні. Потім потай від батьків ходив на ковзанку. Згодом став фехтувати.

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Двоє дітей і місто”	<p>Юлько і Лілі гуляють містом Лева. Хлопець хоче сподобатися дівчині.</p> <p>Розповідає про історичне минуле, літературу, принижуючи позаочі однокласників.</p>
	„Блакитні печери”	<p>Славко захопився спелеологією.</p> <p>Разом з Лілі і кількома 8-класниками їде в Блакитні печери. Юлько, не дотримавши обіцянки, проспав і всіх підвів.</p>

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Максимальне навантаження”	Через байдужість механіка Комарина розбився літак Славкового батька. Загинув другий пілот Євген Павлович. Хлопець розуміє причину трагедії.
	„Сорока з перебитим крилом”	Вчитель географії Антон Дмитрович повів дітей у парк. Юлько і Стефко знайшли поранену сороку. Ващук „тицьнув птаху черевиком”. Беркута і Вус віднесли сороку вчительці додому.

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Юлько вдома”	Підлітку у всьому догоджає мама. Його непокоїть одне питання: „Чого ти чіпляєшся, Беркуто?”
	„Стефко вдома”	Хлопець конфліктує з батьком. Настка докоряє братові за те, що не вчиться. Вона хоче йти до інтернату.
	„Славко вдома”	Мама дала гроші на масло, а хлопець купив книгу про Африку. Він багато читає, відвідує секцію фехтування.

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Театральна вистава”	7-Б прийшов подивитися на свою балерину Лілі Теслюк. У театрі не було лише Славка, бо в нього „прикидка перед республіканськими змаганнями”.
	„Скажи, хто твій учень”	Славко з повагою і вдячністю відгукується про свого тренера Андрія Степановича. Він міг би відпроситися на виставу, але почуття обов’язку взяло гору.

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	<p>„Після вистави”</p> <p>(Очима Славка Беркути)</p>	<p>Беркута після тренування все ж таки поспішав на виставу, але не встиг.</p> <p>Хлопець хотів попросити вибачення у Лілі, проте не зміг.</p>
	<p>„Поки літак летить до Харкова”</p>	<p>Лілі провела Славка на літак до Харкова, де мали відбутися змагання.</p> <p>Стефко захотів провідати сороку у вчительки. Юлько прочитав у газеті неприємну статтю про батька.</p>
	<p>„Кукулику мій гарний...”</p>	<p>Стефко відтеплів душею у Надії Григорівни. Вчителька нагадала йому бабу Олену.</p>

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Чому ти так зробив, тату?“	Юлька дуже соромно за батька, адже того звинуватили в плагіаті. Підліток не хоче бути Ващуком. У сім'ї всі вдають, що нічого не трапилося.
	„Дискусія за партою“	Славко на змаганнях у Харкові став четвертим, а міг би вибороти 1 місце. Юлько глузує, а Беркута згадує, як він колись мріяв сидіти за однією партою з відмінником Ващуком.

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Битися із беззбройним” (Розповідає Славко Беркута)	Славко згадав, як на тренування до нього зайшли Юлько й Лілі. Хлопці посперечалися, стали фехтувати. Вправніший Славко поранив суперника в ногу. Беркута усвідомив, що підвів тренера.
	„Лілі не хоче удавати”	Юлькові батьки називають Славка хуліганом. Пораненого провідують однокласники. Лілі звинувачує у всьому Ващука: „Ти сам перший почав”.

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	<p>„Два по два – чотири” (Погляд Славка Беркути)</p>	<p>Славко на прохання мами пішов провідати Юлька. Виникла суперечка, хлопці знову не порозумілися.</p>
	<p>„Тоді була п’ятниця”</p>	<p>У школу прийшов лист із дитячої кімнати міліції, у якому йшлося, що Славко пиячив у підворітті і був затриманий. Насправді ж Беркута того вечора (23 листопада) спілкувався з тренером. Вони обговорювали випадок із Юльком. 7-Б відмовляється йти на суд.</p>

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Напередодні”	<p>Географ Антон Дмитрович став на захист Славка, але директор і класний керівник організовують у закладі товариський шкільний суд, щоб осудити сім'ю Беркутів.</p> <p>7-Б йде до дитячої кімнати міліції, Лілі говорить з інспектором про суд.</p>

Сюжет	Назви розділів	Ключова подія розділу
Розвиток дії	„Також о другій годині дня”	<p>Дівчинка з 8-А принесла Марині Антонівні запрошення на суд її сина. Лілі теж приходила до Беркутів, але Славка не застала. Батько не сварив сина, а сказав, що на це судилище піде сам і буде захищати сім'ю. Славко з цим не погодився.</p>

У шкільній залі – товариський шкільний суд. Його аж занадто по-діловому ведуть дев’ятикласники. Викликають Славка, але він мовчить. Згодом його – маму. Просить слова і стає на захист Беркути Антон Дмитрович, його підтримує 7-Б клас. Заходить інспектор дитячої кімнати міліції і каже, що вперше бачить Славка. Семикласники радіють, лише Юлько ховається за стільцем.

Зав'язка

**„Як усе
було
наспра
вді”**

23 листопада Юлько прийшов до Стефка просити, щоб той відлупцював Беркуту. Хлопець відмовився, давши адресу силуна Лопуха, потім побіг слідом. Втрьох вони пили вино в підворітті і чекали, коли повертатиметься Славко з тренування. Та їх затримали. Лопух і Стефко Вус втекли, а Юлько Ващук назвався Славком Беркутою.

Розв'язка

**„Кінець
щасливи,
немов у
казці”**

**Славко, його мама й однокласники
йдуть засніженою львівською
вулицею. Настрій піднесений. Лілі
цікавиться, хто ж то назвався
Беркутою. Юлько запитав: „А коли
б то був я?” Дівчинка про все
здогадалася. Для неї все було „не
так, як у казці”.**

Прочитати повість до кінця, визначити й
записати ключову подію кожного розділу,
заповнити літературний паспорт повісті
Н. Бічуї «Шпага Славка Беркути»
(зразок виконання на форзаці підручника)